

FINANCIJSKA PISMENOST

VODIČ ZA POTROŠAČE

SADRŽAJ

FINANCIJSKO PONAŠANJE	02
------------------------------	-----------

UVOD U BANKOVNE RAČUNE	05
-------------------------------	-----------

KREDITI - NA ŠTA OBRATITI POZORNOST	10
--	-----------

KAKO IZRADITI PRORAČUN?	15
--------------------------------	-----------

INFOGRAFIKA FINANCIJSKE PISMENOSTI	18
---	-----------

ŠTO JE FINANCIJSKA PISMENOST?

Financijska pismenost je sposobnost razumijevanja i korištenja raznih financijskih vještina, uključujući osobno upravljanje financijama, planiranje proračuna i ulaganje. To također znači razumijevanje određenih financijskih načela i koncepata, kao što su vremenska vrijednost novca, složene kamate, upravljanje dugom i financijsko planiranje.

Postizanje financijske pismenosti pomaže pojedincima da izbjegnu donošenje loših financijskih odluka kako bi im pomoglo da postanu samodostatni i postignu financijsku stabilnost. Ključni koraci za postizanje financijske pismenosti uključuju vještine izrade proračuna, praćenje potrošnje, otplaćivanje duga i planiranje mirovine.

Edukacija o ovim temama također uključuje učenje kako novac funkcionira, postavljanje i postizanje financijskih ciljeva, osvještavanje neetičkih/diskriminirajućih financijskih praksi i upravljanje financijskim izazovima koje vam život postavlja.

FINANCIJSKO PONAŠANJE

Na odabir načina upravljanja vlastitim novcem utječe mnogo toga. Najčešće su to:

- Vrijednosti (Što mi je bitno? Što je bitno drugim ljudima i drugim obiteljima?)
- Okolina (Kako na mene utječu ljudi koje poznajem?)
- Navike (Na koji način sam navikao nešto raditi?)
- Osjećaji (Koji me osjećaji potiču da nešto učinim?)
- Obitelj (Kako na mene utječu sklonosti moje obitelji i odluke koje donose moji bližnji?)
- Rizici i posljedice (Koliko mogu dobiti ili izgubiti?)
- Dob (Jesam li maloljetnik ili punoljetna osoba?)

Na financijsko ponašanje utječu tri faktora:

1. ekonomski (dohodak, cijene, kamate i sl.);
2. socio-demografski (okolina, obitelj i prijatelji, dob i sl.);
3. psihološki (osjećaji, stavovi i sl.).

Posebno su važne vrijednosti: naše osobne, ali i vrijednosti drugih članova obitelji i prijatelja, jer često upravo one određuju naše ponašanje.

OSNOVE OSOBNIH FINANCIJA

Osobne financije su mjesto gdje financijska pismenost prelazi u individualno financijsko odlučivanje.

KAKO UPRAVLJATE SVOJIM NOVCEM? KOJA SREDSTVA ŠTEDNJE I ULAGANJA KORISTITE?

Osobne financije predstavljaju stvaranje i postizanje vaših financijskih ciljeva—bilo da je to održavanje kućanstva, pomaganje drugim članovima obitelji, štednja za obrazovanje djece, planiranje mirovine i još mnogo toga. Među ostalim temama, obuhvaća bankarstvo, proračun, upravljanje dugovima i kreditima te ulaganje.

UVOD

u

bankovne

RAČUNE

UVOD U BANKOVNE RAČUNE

Bankovni računi su obično prvi financijski račun koji ćete otvoriti i nužni su za velike kupnje i životne događaje. Ovdje je pregled bankovnih računa koje biste trebali otvoriti i zašto su oni prvi korak u stvaranju stabilne financijske budućnosti.

Koje vrste bankovnih računa mogu otvoriti?

Postoje tri glavne vrste bankovnih računa koje će prosječni potrošač otvoriti:

- 1. Štedni račun:** Štedni račun je kamatonosni depozitni račun koji se drži u banci ili drugoj financijskoj instituciji. Štedni računi obično plaćaju vrlo nisku kamatnu stopu, ali njihova sigurnost i pouzdanost čine ih razumnom opcijom za spremanje raspoloživog novca za kratkoročne potrebe. Obično imaju neka zakonska ograničenja o tome koliko često možete podizati novac, ali općenito su nevjerojatno fleksibilni, pa su idealni za izgradnju fonda za hitne slučajeve, štednju za kratkoročne ciljeve poput kupnje automobila ili odlaska na godišnji odmor ili jednostavno pohranjivanje dodatnog novca koji vam nije potreban na tekućem računu.

2. Tekući račun: tekući račun je također depozitni račun u banci ili drugoj financijskoj instituciji koji vam omogućuje uplatu i isplatu. Tekući računi su vrlo likvidni, što znači da omogućuju brojne depozite i isplate mjesečno, za razliku od manje likvidnih štednih ili investicijskih računa. Novac se može položiti u bankama i na bankomatima izravnim depozitom ili drugom vrstom elektroničkog prijenosa. Vlasnici računa mogu podizati sredstva putem banaka i bankomata korištenjem debitnih kartica povezanim s njihovim računima.

3. Štedni račun s visokim prinosom: Štedni račun s visokim prinosom je druga vrsta štednog računa na koji se obično plaća 20 do 25 puta više kamata od nacionalnog prosjeka standardnog štednog računa. Kompromis za zaradu veće kamate na svoj novac je taj što računi s visokim prinosom obično zahtijevaju veće početne depozite, veći minimalni saldo i veće naknade.

UVOD U KREDITNE KARTICE

Poznate su vam kao plastične kartice (gotovo) koje svi nose u novčaniku. Kreditne kartice su računi koji vam omogućuju da posudite novac od izdavatelja kreditne kartice i vratite ga s vremenom. Za svaki mjesec koji ne vratite novac u cijelosti, dugovat ćete iznos koji niste vratili, plus kamate, izdavatelju. Imajte na umu da neke kreditne kartice zapravo zahtijevaju da ih vratite u cijelosti svaki mjesec, iako to nije uobičajeno.

KOJA JE RAZLIKA IZMEĐU KREDITNE I DEBITNE KARTICE?

Debitne kartice

uzimaju novac izravno s vašeg tekućeg računa. Ne možete posuditi novac debitnom karticom, što znači da ne možete potrošiti više novca nego što imate u banci. Debitne kartice vam ne pomažu izgraditi kreditnu povijest i kreditni rejting.

Kreditne kartice

vam omogućuju posuđivanje novca i ne povlače gotovinu s bankovnog računa. Iako to može biti od pomoći za velike, neočekivane kupnje, nošenje salda – ne vraćanje posuđenog novca – svaki mjesec znači da ćete dugovati kamate izdavatelju kreditne kartice. Budite vrlo oprezni kada trošite više novca nego što imate jer se dug s vremenom može brzo nagomilati.

S druge strane, plaćanje računa kreditne kartice na vrijeme vam pomaže uspostaviti kreditnu povijest i dobar kreditni rejting. Važno je izgraditi dobar kreditni rejting, ne samo da biste se kvalificirali za najbolje kreditne kartice, već zato što ćete dobiti povoljnije kamatne stope na kredite za automobile, osobne zajmove i hipoteke.

Ako nikada prije niste imali kreditnu karticu ili ako imate lošu kreditnu sposobnost, vjerojatno ćete morati podnijeti zahtjev za osiguranu ili drugorazrednu kreditnu karticu.

Ako ih vratite na vrijeme, možete povećati svoju kreditnu ocjenu i steći pravo na kredit po boljim cijenama.

KREDITI

Na

što obratiti

POZORNOST?

KREDITI

Kada nemamo dovoljno vlastitih sredstava, kupnju željene robe ili usluge možemo financirati uz pomoć kredita. No time željena roba i usluga poskupljuju.

Kreditni je posao, naime, obveznopravni odnos kod kojega vjerovnik posuđuje novac dužniku na određeni rok i uz određene uvjete, a ti uvjeti uključuju i cijenu posudbe novca, koja se naziva kamata.

U Hrvatskoj građani najčešće ugovaraju kredite iz ponude kreditnih institucija – banaka, štednih banaka i stambenih štedionica.

Prije potpisivanja ugovora o kreditu valja temeljito razmotriti ponuđene uvjete zaduživanja, i glede aktualnih financijskih mogućnosti potrošača i glede realizacije rizika povezanih s pojedinim vrstama kredita (kamatni rizik, valutni rizik).

NA ŠTO OBRATITI POZORNOST?

Na kredite možemo gledati kao na bilo koju drugu robu ili uslugu koja se nalazi na tržištu. Potrošač sam određuje i donosi odluku o ugovoru koji će sklopiti, a u tome mu uvelike može pomoći pravovremeno informiranje i poznavanje elemenata i pojmova bitnih za kreditni posao. Potrebno je tako donijeti odluku o iznosu, roku i valuti kredita, vrsti kamatne stope, znati razlikovati pojmove efektivne i nominalne kamatne stope, na umu imati kamatni i valutni rizik, informirati se na vrijeme o naknadama i troškovima te svim pravima i obvezama koje će za obje strane proizići iz ugovora o kreditu.

Na određivanje iznosa kredita koji nam treba utjecat će cijena robe ili usluge koju želimo pribaviti, tj. dio tražene cijene koju želimo financirati kreditom. Međutim, u procesu određivanja visine iznosa kredita potrebno je sagledati još neke elemente. Za početak, važno je odrediti treba li nam zaista roba ili usluga koju želimo pribaviti – procjena opravdanosti kupnje, a zatim procjena možemo li na drugi način (primjerice kombinacijom štednje i manjeg dijela kreditiranja) pribaviti željeni proizvod ili uslugu.

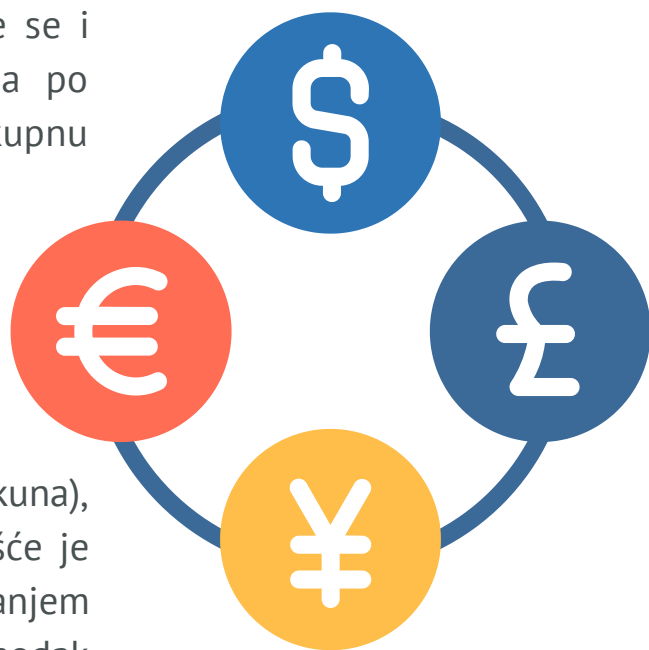

Ako smo ipak odlučili da ćemo djelomice ili u potpunosti robu ili uslugu pribaviti iz kredita, na odluku o iznosu kredita, osim procjene kreditne institucije, i mi sami trebali bismo imati utjecaja.

To znači da je potrebno dobro procijeniti vlastite sadašnje, ali i buduće financijske mogućnosti i tek tada donijeti odluku. Kao što je navedeno, osim nas samih, odluku o maksimalnom iznosu kredita donosi kreditna institucija na temelju procjene naše kreditne sposobnosti, a na osnovi koje se i minus po tekućem računu kao i zaduženja po kreditnim karticama uračunavaju u našu ukupnu zaduženost.

VALUTA KREDITA

Kredit možemo ugovoriti u domaćoj valuti (kuna), domaćoj valuti s valutnom klauzulom (najčešće je to u eurima) ili u stranoj valuti. Ugovaranjem kredita koji nije u valuti u kojoj primamo dohodak (plaća, mirovina) izlažemo se valutnom riziku, čijom aktivacijom može doći do povećanja ili smanjenja naših mjesečnih anuiteta ili rata zbog promjene tečaja valute u kojoj imamo dohodak i tečaja valute u kojoj plaćamo ratu ili anuitet kredita.

INFORMACIJE PRIJE UGOVARANJA KREDITA

Prije ugovaranja kredita na umu je potrebno imati sve navedene informacije. Osim toga, potrebno je proučiti opće uvjete poslovanja i opće uvjete za kreditno poslovanje kojima je detaljno uređeno kreditno poslovanje kreditne institucije, a na koje se kreditna institucija uobičajeno poziva u ugovorima o kreditu.

Sve informacije o troškovima i naknadama dostupne su u tarifama naknada. Jedan od najvažnijih izvora informacija svakako nam može biti i Europski standardizirani obrazac informacija koji će nam biti prezentiran prije ugovaranja kredita.

Taj obrazac sadržava sve bitne informacije o pojedinoj liniji kredita za koji smo iskazali interes.

KAKO

izraditi

PRORACUN?

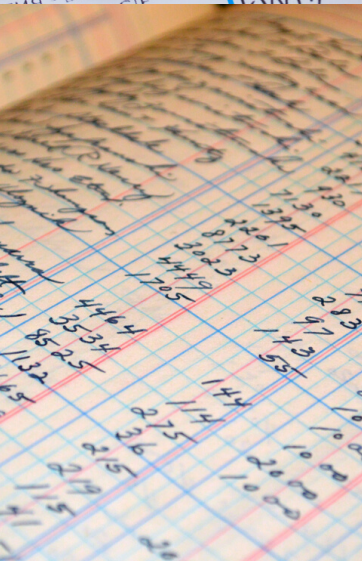
KAKO IZRADITI PRORAČUN?

Prije nego krenete u proces financijskog planiranja, važno je da znate procijeniti svoje trenutno financijsko stanje, odnosno koliko ste financijski sposobni ostvariti neki financijski cilj. To je važno da biste imali jasnu sliku o tome koliko novca imate, a koliko trošite, od kuda vam novac dolazi, a kuda odlazi, te koliko vam na kraju ostaje. Na prvi pogled to je jasno, pa ipak mnogi troše više novca nego što imaju pa upadaju u financijske probleme. Financijski se problemi s vremenom mogu popraviti uz promjenu financijskog ponašanja.

Izrada proračuna jedan je od najjednostavnijih i najučinkovitijih načina kontrole potrošnje, štednje i ulaganja. Ne možete započeti ili poboljšati svoje financijsko zdravlje ako ne znate kamo ide vaš novac, stoga počnite pratiti svoje troškove u odnosu na prihode, a zatim postavite jasne ciljeve.

Izrada proračuna počinje praćenjem koliko novca primete svaki mjesec, minus koliko novca potrošite svaki mjesec. To možete pratiti u Excel tablici, na papiru ili u aplikaciji za proračun.

Gdje god pratili svoj proračun, jasno navedite sljedeće:

PRIHOD:

Navedite sve izvore novca koje primite u mjesecu, s iznosom u kunama. To može uključivati plaće, prihod od ulaganja, alimentaciju, nagodbe i novac koji zarađujete od sporednih poslova ili drugih projekata, kao što je prodaja obrta.

TROŠKOVI:

Navedite svaku kupnju koju obavite u mjesecu, podijeljenu u dvije kategorije - fiksni troškovi i diskrecijska potrošnja. Ako se ne možete sjetiti gdje trošite novac, pregledajte svoje bankovne izvode, izvode kreditnih kartica i izvode posredničkog računa. Fiksni troškovi su kupovine koje morate obaviti svaki mjesec. Njihove količine se ne mijenjaju (ili se mijenjaju vrlo malo) i smatraju se bitnim. Oni uključuju plaćanje stanarine/hipoteke, plaćanja zajma i režije. Diskrecijska je potrošnja kategorija za nebitne ili različite kupnje koje obavljate na stvari kao što su obroci u restoranima, kupovina, odjeća i putovanja. Smatrajte ih "željama", a ne "potrebama".

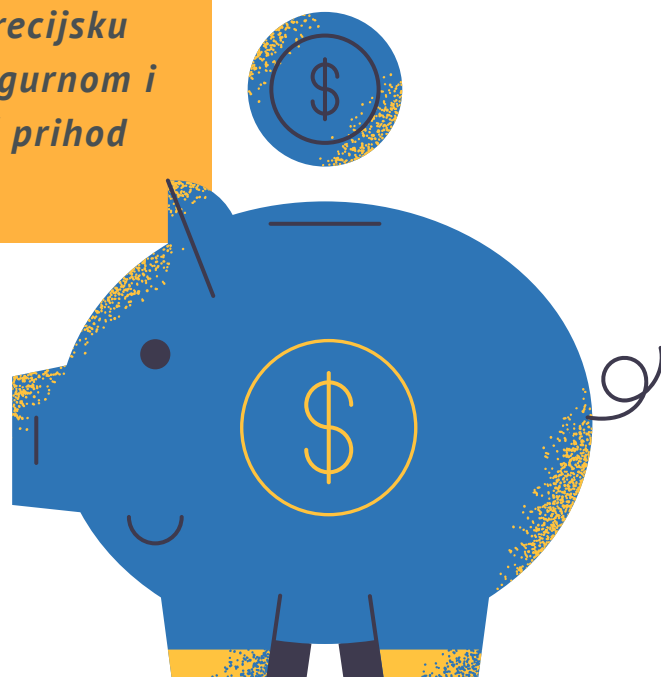
ŠTEDNJA:

Zabilježite iznos novca koji možete uštedjeti svaki mjesec, bilo da je u gotovini, gotovini položenoj na bankovni račun ili ulaganjima na brokerski račun.

Sada kada imate jasnu sliku pristizanja novca, odlaska novca i ušteđenog novca, možete odrediti koje troškove možete smanjiti ako je potrebno. Oduzmite svoje troškove od ukupnog prihoda da biste dobili iznos novca koji vam je ostao na kraju mjeseca.

Ako ga već nemate, uložite svoj dodatni novac u fond za hitne slučajeve kako biste uštedjeli tri do šest mjeseci troškova u slučaju gubitka posla ili druge hitne situacije.

Nemojte koristiti ovaj novac za diskrecijsku potrošnju. Ključno je čuvati ga na sigurnom i razvijati ga u trenucima kada se vaš prihod smanjuje ili zaustavlja.

33% ljudi u svijetu je
financijski pismeno

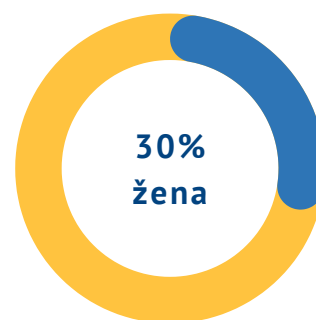
(jedna od tri osobe
točno je odgovorila na
tri od četiri pitanja o
financijskoj pismenosti)

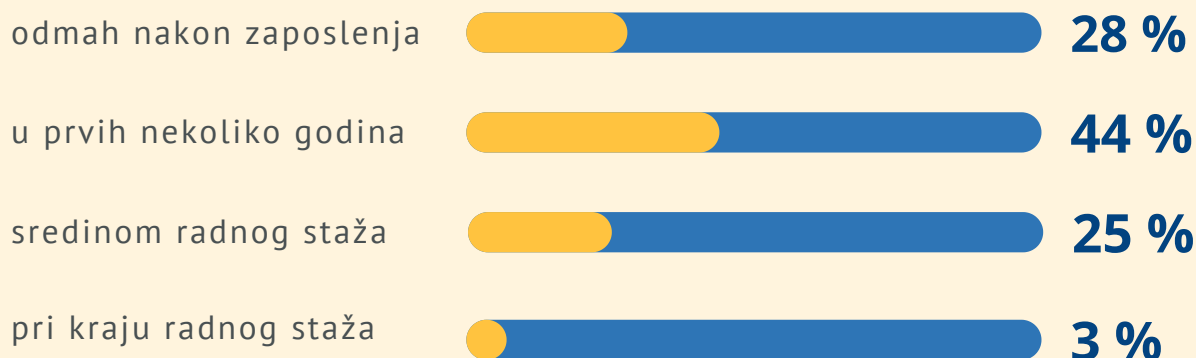
44%

Hrvata je
financijski pismeno

Prema mišljenju 2/3 ispitanih briga za mirovinu trebala bi početi ili u prvih nekoliko godina nakon zaposlenja ili odmah nakon zaposlenja

Sadržaj publikacije isključiva je odgovornost Humanitarne udruge Duga

EUROPSKA UNIJA

Fond europske pomoći za najpotrebitije

FOND EUROPSKE POMOĆI
ZA NAJPOTREBITIJE

REPUBLIKA HRVATSKA
Ministarstvo rada, mirovinskoga
sustava, obitelji i socijalne politike

